

ad hanc rem adjicio de jurepatronatus, quod mixtum sit, id est partim ecclesiasticum, partim laicale. Nimirum, quoties inter ecclesiasticum, & laicum patronum conventum fuerit, ut per alteras vices presentatio fiat, pro ea vice, qua ecclesiasticus presentat, juspatronatus habebitur, ac si omnino ecclesiasticum foret; quemadmodum pro ea vice, qua presentat laicus, habebitur, ac si omnino esset laicale juspatronatus. Quod si ambo unà ad presentandum concurrant, communicantur jura, ita ut utriusque patrono & semestri tempus concedatur, & jus variandi.

Barbara quidem sunt & presentandi, & presentationis vocabula; parcendum tamen est iis, qui eadem sequioribus sæculis invexerunt ex eo, quod nova jura & vetustati incognita exercenda fuerint, novis propterea nominibus designanda. Verba eligendi, vel electionis non satis apta videbantur, cum jam usurparentur ad significandum actum alicujus Collegii ecclesiastici, vel religiosi; insuper actus patronorum ad designandum Ecclesiam, vel beneficii administrum non unus aliquando fuit, sed duplex; hinc passim audita sunt nominationum, & presentationum nomina, quorum etiam significatio diversa est. Siquidem simplex nominatio dicitur designatio personæ beneficii adepturæ facta per litteras, quibus constet de voluntate patroni; ac presentatio dicitur exhibitio personæ instituendæ in beneficio facta à patrono coram eo, qui instituendi jus habet causa obtinendæ ejusdem institutionis. Ex hoc intelligitur, ad nominationem duas tantum personas concurrere, nimirum nominantem, qui suam explicet voluntatem certam personam designando, & nominatum, qui munus in se deferendum acceptet; imò etiam nominatio dicitur, cum tantum patronus suam voluntatem declaraverit, quamquam eadem in suspensio esse dicatur, quosque superveniat nominatus, qui designationi de se factæ consentiat; at ad

presentationem tres necessariò concurrere necesse est, videlicet presentantem, presentatum, & Prælatum, apud quem fit presentatio. Insuper ex eo intelligitur, jus illud patronatus, quod passivum appellant, nihil aliud esse, quam nominationem à fundatore factam, quidem adhuc in pendenti existentem, quosque nominatus interveniat, & nominationi consentiat. Ex eo denique sequitur, ut, licet presentatio ex parte patroni sit actus undique absolutus, cum nihil amplius ex parte patroni agendum supersit, nominatio tamen actus adhuc imperfectus dicatur, cum patronus adhuc debeat apud eum, cujus est institutio, presentem sistere nominatum; proptereaque si intra legitimum tempus nominatio quidem fiat, non presentatio, patronus jure suo cadat, & devolutioni locus detur; similiter irrita fiat nominatio patroni, si ante secutam presentationem decesserit, nisi illa ab herede, aut in patronatu successore rata habeatur, ac confirmetur, aut nisi agatur de fundatore ipso, cujus designationem factam sequi, religiosum semper fuit. Multa sunt & nominationi, & presentationi communia; quædam autem sunt alterutri singularia. Commune in primis est, quod modò ajebam, ut intra legitimum tempus fiant; secundò, ut patronus sive per se, sive per procuratorem utrumque facere possit, dummodò procurator, quoniam de re gravi agitur, instructus sit speciali mandato. Qua in re necessarium non est, ut constituatur procurator, cum beneficium vacaverit, sed & poterit constitui, antequam illud vacet, quamquam vetitum sit procuratori æquè ac patrono, ne deveniant ad actum presentationis, vel nominationis ante beneficii vacationem; cum longe distet disputare de viribus mandati à disputando de potestate mandati exequendi, ac propterea valere interea possit mandatum, licet exercitio mandati in tempus legitimum differatur; eadem omnino ratione, qua ordinarius beneficii collator potest, etiam nul-

in illo beneficio vacante, alicui concedere conferendi potestatem, ceu Vicario, quamquam neque Ordinarius ipse, neque Vicarius conferre valeat necdum vacantia beneficia. Ex his tertia regula fuit, & presentationi, & nominationi communis, juxta quam patronus seu à nominando, seu à presentando absteineat, antequam beneficium vacet, argumento cap. ult. de concess. præb., & cap. 2. & 3. eod. tit. in 6. Exceptio est in fundatore, qui in limine foundationis nominare potest varios instituendorum sibi invicem succedentium gradus; si quidem fundatoris gratia multa recepta sunt contra regulas juris generales; quæ fundatoris nominatio tùm primùm compleri videtur, ubi non tam beneficium vacat, quàm designatus nominationem acceptet; imò & tùm in presentationem evadit, cum nominatus à fundatore sese presentem sistit apud eum, qui instituendi jus habet, postulans, ut in beneficio instituarur. Quartò illud commune est, ut à patrono non Clericus tantum, sed & laicus & nominari, & presentari valeat, dummodò iste tempore institutionis intra legitimum tempus suscipiendæ sit idoneus, juxta ea, quæ superius tradita sunt; etenim à tempore collationis beneficii, quæ per institutionem fit, qualitatem beneficiarii metimur, ob veteris, quod adhuc superest, vestigium disciplinæ, juxta quam collatio beneficii ab ordinatione non sejungebatur. Quintò nemo poterit aut presentare, aut nominare seipsum beneficii obtinendi causa, ne in crimen ambitus patronus incidere videatur, cap. 26. de jurepatron., juncto cap. ult. de institutionibus, nisi ageretur de pluribus compatronis, quorum unus à cæteris, aut majore cæterorum parte designaretur, & ipse designationi de se factæ consentiret, argumento capituli 33. de elect., aut nisi ageretur de patrono, qui procuratorem constitueret ad nominandum, ac presentandum, à quo deinde patronus ipse sine fraude nominaretur, & coram Episcopo gratio-

sè instituendus presentaretur; cui simile illud esse videtur, cum patronus liberam relinquit Episcopo pro ea vice collationem beneficii, & deinde ab Episcopo beneficio spontè donatur, dummodò in utroque casu fraus, & collusio absit in detrimentum ecclesiasticæ utilitatis, quæ ut plurimum non satis attenditur à nonnullis, qui sacra officia, ac si in proprium commodum instituta fuissent, à primigenia eorundem indole detorquere non dubitarunt; aut nisi ageretur de laica cappellania, quæ non tanquam beneficium habetur, sed potius tanquam pium legatum, facilè in hac parte cæteris hereditariis juribus comparandum; aut denique nisi ageretur de eo patrono beneficii, qui præter activum, uti vocant, patronatum, etiam passivum haberet; hac enim in specie non se ipsum nominaret, ac presentaret nomine suo, sed jam nominatus à fundatore intelligitur, ac presentare se procuratorio nomine fundatoris. Singularia nunc recenseamus, quæ modò tantum in presentatione, modò tantum in nominatione observantur. Primùm est, ut patronus ipse presentaturus voluntatem suam vel præsens coram Episcopo explicet, vel per litteras, vel per procuratorem significet, cap. 6. de his, quæ fiunt à Præl., eodem modo, quo olim etiam per litteras suffragia electionum Episcopaliū ferebantur, can. 1. dist. 64., quamquam recentioribus sæculis invec-ta in electionibus Episcopaliibus severiore scrutinii forma id recipi amplius non debuerit, cap. 46. §. ult. de elect. in 6. Adhuc tamen semper fuit, & esse perseverat inter electionem, quæ fit à Capitulis, & inter presentationem, quæ fit à patronis, discrimen, ut in presentatione sisti debeat præsens, qui est ex patroni voluntate instituendus, non item in electione necessariò sisti ab eligentibus debeat electus apud Superiorem; sufficit enim electionem ita fieri, ut perveniat ad notitiam ejus, ad quem electionis confirmatio pertinet. Hic sanè actus

nihil commune habet cum simplici nominatione, utpotè quæ tantum inter nominantem, & nominatum absolvitur. Nihil verò interest, an patronus præsentandi causa constituat procuratorem ipsum præsentatum, an extraneum, quoniam præsentatus ipse duplicem potest sustinere personam, præsentati suo, & præsentantis alieno nomine. Hinc fit, ut passim admitti soleat tutor, ut nomine populi patroni præsentet, argumento cap. 32. de elect. in 6. Secundò illud singulare est in præsentatione, ut Clericus se coram Episcopo præsentem sistat, nec satis ipsi sit per procuratorem comparere, videlicet; ut fraudibus, quæ admitti à patrono possent, obviam eatur, nisi fortè nominatus aliàs sit Episcopo notus. Tertio non quidem ad simpliciter nominandum, sed ad præsentandum concessa sunt patronis certa tempora, quibus si non præsentet, prodesse nominatio sola non potest, ne fiat locus devolutioni. Ecquidem non repugnat, Episcopum posse patrono laico quadrimestre, ecclesiastico semestre tempus prorogare ex justa causa, dummodò tamen ultra aliud semestre tempus non extendat, cum sex tantum menses jure concedantur collatori, intra quos beneficium ex devolutione conferat, argumento cap. 37. de appellation. & legis 2. ff. de re judicata. Verùm oportebit, ut intra tempus illud Episcopi gratia concessum non simplex nominatio, sed præsentatio fiat. Denique singulare est in præsentatione, quod in nominatione non viget, ut semel facta præsentatio, subsequata præsertim institutione, non revocetur, etiam si post secutam institutionem liberum beneficium fuisse probetur, aut extraneus quilibet juspatronatus evincat, cap. 19. de jurepatron. & cap. 24. de elect. cap. 3. de caus. possess. & propriet. dummodò tamen in fraudem legitimorum patronorum facta non fuerit Episcopi institutio. In fraudem autem facta censetur, quoties Episcopus instituisse nullis præcedentibus citationi-

bus patronorum, aut post factas quidem citationes, sed institutione secuta ante tempus, vel abs jure, vel in ipsa citatione præstitum, argumento Clementinæ 1. de judicis, & legis 6. cod. de remissione pignorum.

Hucusque tantum actum est de jure nominandi, ac præsentandi, quod patronis concessum fuit. Aliud jus consistit in petendis, percipiendisque alimentis à Clerico in patronali Ecclesia, vel beneficio instituto, cum patronus ad inopiam redactus fuerit, can. 30. caus. 16. quæst. 7. cap. 25. de jurepatron. Porro eximia fundatorum in Ecclesiam, & viros ecclesiasticos pietas, atque religio provocare debuit Ecclesiam ipsam, & Ecclesiarum administratos ad mutua charitatis officia rependenda. Si enim ex consensione gentium universarum ita suadente natura donatarius donatori quodam arctissimo officii vinculo obstringitur, ut gratus animus identidem, & prout res incidit, exhibeatur; dicam amplius, si Ecclesia instar piissimæ matris indigentibus omnibus occurrere benignissime consuevit, unde bona Ecclesiarum apud Sanctos Patres patrimonia pauperum appellantur; quid non conabitur illa erga patronos, ad quos adjuvandos non est pietate tantum, sed ex debita æquabili beneficiorum repensione concitatur? Id adeo sacris canonibus comprobatum est, ut patronorum jurebus accenseatur; possintque patroni sacros administratos in judicio convenire, ut sibi, cum indigerint, beneficiorum fructuum portione occurratur. Si hujus juris originem quæras, dixerim antiquissimam esse, & longe vetustiorē jure præsentandi. Etenim quo tempore apud Hispanos necdum receptum erat jus præsentandi, jam tradebatur, fundatoribus indigentibus esse præstanda alimenta, can. 30. caus. 16. quæst. 7. Imò nec fundatoribus tantum id tributum est; quamquam enim in dicto can. 30. vel de fundatoribus, vel de fundatorum filiis mentio fiat, quia fortè apud Hispanos

nos nondum certam formam acceperat successio patronalis, postquam tamen ex Novellis Justinianeis juspatronatus inter jura hereditaria recenseri cœpit, quemadmodum superius demonstratum est, obtinuit, ut jus petendorum alimentorum etiam heredibus competeret, seu iis omnibus, qui in patronatu fundatori succederent. Id hodie sine dubitatione receptum est, præsertim postquam definitum perspicue fuit in cap. 25. de jurepatron. ubi cum dicatur, patrono succurrendum esse *modeste*, duo erunt necessariò observanda, nimirum & dos Ecclesiæ, vel beneficii, & patroni conditio, quæ omnia ita prudens Episcopus moderari debebit, ut hinc honori Ecclesiæ, illinc patronorum dignitati nihil detractum esse videatur; eodem ferè modo, quo beneficiarii in diocesi consistentes, quibus administranda relicta fuerunt peculia olim in Episcoporum potestate constituta, tenentur identidem Episcopis certa subsidia suppeditare *secundum mediocritatem uniuscujusque loci*, uti legimus in can. 10. caus. 10. quæst. 3. Hæc adeo vera sunt, ut alimenta etiam debeantur, cum in limine foundationis, auctoritate Episcopi accedente, reservata fuerit certa pensio gratia patroni, uti in specie capituli 23. hoc tit. & capituli 18. vers. *licet* de sent. & re jud. si modò ea pensione non satis occursum patroni inopiæ videatur. Nihil enim commune habet jus illud constitutæ pensionis ex pacto proficiscens, quod statim, ac probatum est, ordinarium existimatur, cum jure alimentorum petendorum, quod extraordinarium est, & ex debita humanitate originem ducit. An autem hoc jus adhuc patrono sit concedendum, cum ipse juspatronatus vel gratia Ecclesiæ, vel gratia extranei renunciaverit, acerrimè apud nostros disputatur; affirmantibus nonnullis ex eo, quod in donatione patronatus, utut generali, non censeatur comprehensum jus alimentorum, utpotè personæ intimè adhærens; aliis negantibus ex eo, quod translato

patronatu omnia translata censeantur jura, quæ patronatum sequuntur; aliis denique tradentibus, patronum cedentem posse percipere alimenta à cessionario, non verò ab Ecclesia, vel beneficio, ita ut à patrono donatario denegante alimenta patrono donanti, tamquam ab ingrato, revocari possit juspatronatus, ad donantem reversurum. Postrema hæc opinio nullo modo probanda est, cum in cessione patronatus facta extraneo non id agatur, ut donatarius ad alimenta inopiacenti concedenda teneatur, ne potius factam patronatus venditionem, aut venditioni similem simoniacam conventionem dicamus, quam gratuitam donationem; neque donatarius iste, si alimenta donanti non suppeditet, vocari ingratus poterit, eo minus subjacere periculo revocandæ donationis, cum causa non sit ejus generis, ex quo revocari semel perfecta donatio queat, juxta generalem Justiniani Imperatoris constitutionem in l. ult. cod. de revocand. donation. Duas alias priores opiniones sic componendas esse arbitror: nimirum vel donatus est patronatus Ecclesiæ, ut ipsa remaneat libera; tum verò adhuc alimenta debebuntur patrono; si enim Ecclesia ex eo quod bona à fundatore recepit, alimenta debet patronis, potiore jure debebit, ubi post recepta bona recepit etiam omnigenam libertatem. Quod si, cum necdum jus præsentandi patronis concederetur, tum jus alimentorum competebat patronis, uti facile deducitur ex dicto can. 30. caus. 16. quæst. 7., cur non idem dicendum sit, ubi patronus jus præsentandi sibi competens gratia Ecclesiæ abdicaverit? Vel in extraneum translatus est patronatus; atque in hac specie videtur patronus omnia jura patronatus adnexa à se penitus abdicavisse, ne patronatus suapte natura individuum divisionem patiat inter plures, quorum uni jus præsentandi competat, alteri jus alimentorum, aut ne Ecclesia teneatur pluribus alimenta concedere, cedenti scilicet, & cessionario.

Quod

Quod autem nonnulli dicunt, qui contra sentiunt, alimentorum jus cedi non posse, argumento legis 8. ff. de transaction. ; plerumque verum non est, & vix locum habet in specie singulari ejusdem legis 8. Agebatur ibidem de alimentis, vel testamento, vel codicillo relictis à defuncto, cujus mens erat, ut dum legatarius viveret, numquam mendicitatis probro subjaceret, in quo casu non nisi contra testatoris voluntatem transactio de alimentis fuisset inita. Ut verò patronus petere alimenta possit, hæc necessariò concurrere oportebit. In primis probandum erit, ex iis, quæ ad beneficii, vel Ecclesiæ cultum, aut ad beneficiarii congruam sustentationem necessaria sunt, aliquid superesse tribuendum indigenti patrono; etenim conveniens cultus erectæ Ecclesiæ, & beneficii, necnon necessaria sacriadministri alimenta juribus patroni præferuntur, nisi fortè beneficiarius aliunde, quæ sibi necessaria sunt, nanciscatur, argumento can. 20. caus. 12. quæst. 1. Deinde patronus inopiam suam coram Episcopo probare debet, & quidem ejusmodi, cui ipse patronus aut culpa, aut facto suo nullam dederit causam, cuique aliunde consuli nequeat, argumento l. 5. §. 18. & 19. ff. de agnosc. & alend. lib. Quid enim, si patronus donatione omnium bonorum facta in extraneum ad summam sese redegerit inopiam, ut de facultatibus Ecclesiæ viveret? Quid, si in Monasterio voluntaria professione paupertatis voto sese obstringeret? Non sunt isti casus Ecclesiæ detrimentum allaturi. Perspicuè esse videntur hæ regulæ, ubi patronatus ad singulares personas spectet. Quòd si spectet ad universitatem, sanè non erit onus beneficiarii, singulis, aut aliquibus de universitate indigentibus alimenta præbere, quasi patronis, cum non singuli, sed universitas ipsa habeat juspatronatus: non dubito tamen, quin loco alimentorum, quorum incapax est universitas, teneatur beneficiarius universitati ipsi, si fortè gravissimis oneribus prematur, cer-

tas præstationes ab Episcopo desiniendas suppeditare.

Cùm quis ita donat, ut in re donata certa adhuc sibi jura reservet, vel ut quandam adhuc in illam exercent potestatem, non videtur omninò illam quasi liberam pœnès donatarium deseruisse. Donat uxor dotem marito, adeo ut maritus fundi dotalis dominus existimetur; adhuc tamen illa sollicita esse potest, ne quid pereat, ne quid fraudis in re ipsa, aut in rei administratione admittatur. Donat directus dominus feudum, aut emphytheusim; sed uterque sollicitus est de officiis, aut obsequiis, quæ vel feudi, vel emphytheuseos natura atque indoles postulat. Idipsum proportionem quadam, & æquabilitate servata obtinet in eo, qui bona in erectam Ecclesiam, vel beneficium contulit; reservato sibi & successoribus patronatu. Abdicavit iste rerum collatarum dominium, abdicavit etiam administrationem; eo ipso tamen, quo juspatronatus retinuit, in hoc constitutam quandam vigilem defensionem voluit. Hoc est tertium jus, quod patronatui cohæret. Sanè quousque intra certos limites sese patroni contineant, sacri iidem canones non repugnant; sed si eò deveniant, ut amplius, quam par est, illi vindicent sibi, tum sacrorum canonum censuræ subjacebunt. Itaque curandum est, ut duo præ oculis habeantur, primum ne patroni, secundò ne Ecclesiæ juribus fraus ulla fiat. Quia in re tria possumus veluti fundamenta præjacere. Primum est, licere fundatoribus in limine foundationis eas apponere condiciones, quibus & sibi, & suis in patronatu successoribus quædam jura etiam administrationis causa reserventur. Alterum est, quoties fundatores nihil in limine foundationis specialiter reservaverint, nihil juris competere patronis in beneficii, & Ecclesiæ administratione. Postremum est, competere quocumque in casu patronis sollicitudinem quandam, qua curent, ut omnia ritè rectèque per eos, ad quos pertinet, administrantur.

In

In primis verum generaliter est, quemcumque liberalem donatorem posse tempore donationis à se factæ adicere condiciones sibi bonas, quibus certa jura, imò etiam pensiones, aut exactiones sibi reservet, quemadmodum passim docent Jureconsulti ad legem 4. cod. de donation. Cur non eadem ratione fundatores beneficiorum poterunt sibi in limine foundationis reservare similia jura, vel singularis cujusdam administrationis, vel annuæ pensionis, vel etiam extraordinariæ alicujus certis in casibus percipiendæ præstationis? Id præsertim auctoritate Episcopi fieri videtur, ad quem spectat causa cognita fundatoris voluntatem, & condiciones à fundatore adpositas explorare, probare. Laudari in hanc rem posset canon 30. caus. 18. quæst. 2., ubi cum de certis obventionibus ageretur, fundatrix judicio suo modum eisdem tribuit minimè improbandum, nisi cum viris eruditis observarem, parum firmum esse illud monumentum, tanquam non certò adscriptum aut Pelagio, aut Gelasio Pontifici Maximo. Potius in medium profero capitulum 18. §. *Licer autem* de sent. & re judic., ex quo constat, ab Ecclesia annum quidquam in decem solidis concedi consuevisse patronis. Item profero capitulum 16. de censib., ubi liquet, in limine foundationis concessum fundatori fuisse, ut Monasterium ad certam pensionem præstandam alteri Monasterio obstringeret. Denique profero capitulum 23. de jurepatron., ubi quamquam patronis injunctum sit, ne novas & graves pensationes ab Ecclesiis extorqueant, mandatum tamen est, ut antiquorum, & moderatorum reddituum ratio haberetur. Ipsum Tridentinum Concilium, dum coercuit patronorum quorundam excessus in administratione, vel participatione jurium beneficii, hanc adjecit clausulam, *nisi quatenus id eis ex institutione, ac fundatione competat*, sess. 24. de Reform. cap. 3. Deinde, quoties nihil singulare in limine foundationis cautum fuerit, omnia sive Ecclesiarum, sive

Tom. II.

beneficiorum jura, omnisque administratio est pœnès sacrum administrum sub jurisdictione Episcopi constitutum, can. 2. 3. & 4. caus. 10. quæst. 1., can. 29. caus. 16. quæst. 7. Nullam igitur aut jurisdictionem in Clericum in beneficio institutum, aut administrationem bonorum Ecclesiæ patronus nanciscetur. Equidem fateor, sequioribus sæculis, patronos, aut vi jurispatronatus, cujus causa veluti dominos se esse censebant, aut vi advocatiæ susceptæ, vindicasse sibi aut jurisdictionem quandam in Clericos institutos, ut eos, vel instituerent, vel etiam vulneribus aliquando, vel, quod dictu pœnè incredibile est, cæde afficerent; aut administrationem quandam bonorum Ecclesiæ, quorum etiam portionem sibi retinebant, uti liquet ex cap. 4. 13. & 23. de jurepatron., cap. 12. de pœnis, cap. 13. de elect. in 6., adeo ut quandoquæ Clericos à se nominatos variis cautionibus ad sibi obtemperandum obstringerent, etiam jurejurando firmatis, cap. 15. de censib., dicto cap. 12. de pœnis, quæ sanè vetita fuerunt ex decretis modò commemoratis. Notatione dignum est inter cætera dictum cap. 23. de jurepatron., quod jungendum est cum cap. 9. de hæretic., quemadmodum auctor collectionis 1. decretalium adnotavit in cap. 29. de jurepatron. Ex hac Lucii III. decretali in duo fragmenta divisa colligitur, primum laicos plures sibi spiritualium, seu hierarchicorum jurium exercitationem vindicavisse, unde hæreses detestabiles prodierunt; deinde laicos plures sub specie patronatus, aut advocatiæ extorsisse ab Ecclesiis varias pensationes, quæ omnia damnata à Lucio III. fuerunt. In dicto cap. 23. nominantur *fodrum, albergaria, & Regium*. Nomine *fodri* veniebat commeatus, sive pabula jumentorum, quoties patroni, vel advocati ad Ecclesias accedebant, atque hic commeatus aliquando in certa taxata pecunia luebatur. Nomine *albergaria* veniebat hospitium concedendum patrono, vel advocato in itinere consistenti; quod jus ab alijs

V

aliis vocabatur *paramenta*, sive *parata*, uti in Capitularibus Regum Francorum, quasi hospitium præparatum; in decretalibus cum de Episcopis, aut Prælatibus visitantibus agitur, vocatur *procuratio*, apud Romanos autem veteres appellabatur *metata*, l. ult. cod. de metatis. Nomine *Regii* veniebat quædam, uti loquuntur, capitatio, sive tributum per singula capita luendum. Postquam hæc omnia jam damnata in decretalibus fuissent, Tridentinum Concilium supremam manum admovisse videtur abusibus eliminandis. Siquidem cum in cap. 11. sess. 22. de Reform. vetuisset patronis, ne quidquam in suos usus converterent de bonis Ecclesie, deinde in cap. 3. in fine sess. 24. de Reform. ita decrevit: *Patroni in iis, quæ ad Sacramentorum administrationem spectant, nullatenus se præsumant ingerere; neque visitationi ornamentorum Ecclesie, aut honorum stabilium, seu fabricarum proventibus immisceant, nisi quatenus id eis ex institutione, ac fundatione competat; sed Episcopi ipsi hæc faciant, & fabricarum redditus in usus Ecclesie necessarios, & utiles, prout sibi expedire magis visum fuerit, expendi curent.* At enim dicendum ne erit post hæc, actum esse, de omni patronorum sollicitudine? Canones hucusque laudati nonnullos patronorum graves abusus emendare quidem voluerunt, non verò legitima, & canonibus probata jura abolere. Siquidem vix tutores, & defensores Ecclesiarum patroni dici possent, vix etiam rebus suis consulere valerent, si quædam adhuc sollicitudo eisdem non concederetur; ac si fortè propter incuriam Clericorum res beneficiarum interirent, patroni reficere Ecclesias & restituere bona tenerentur, quorum ipsi pridem ignoravissent, imò & prorsus ignorare debuissent rationes. Adhuc hodie Interpretes nostri distinxerunt triplicem Ecclesie, aut beneficii curam, quarum primam *auctoritabilem* dixerunt, quæ jurisdictionem habet adnexam, alteram *ministerialem* quæ actus explicat spirituales, aut spiritualibus adnexos, postremam *providentia-*

lem, sive *sollicitudinis*; & quamquam priora duo curæ genera patrono denegata agnoverint, præsertim ex Tridentino decreto, nisi in specie expressæ reservationis in limine foundationis factæ, non tamen postremum curæ genus denegatum fuisse tradiderunt. Hanc ipsam providentialem, sive sollicitudinis curam jam suffragio suo comprobaverant vetustissimi Toletani Patres in can. 31. caus. 16. quæst. 7. Consistit autem potissimum in eo, ut detur patrono facultas inquirendi, non tamen sub quadam jurisdictionis, aut officii specie, sed privatim, an beneficiarii oneribus beneficii satisfaciant, an bona beneficii rectè administrent, & similia; & cum quidquam in ea re peccatum inveniant, tum id deferant ad superiorem, à quo congruum opportunumque remedium petant, expectent. His proximum est, quod etiam hodie tradi solet receptum: nimirum si ad unionem, vel divisionem beneficii patronalis Episcopus deveniendum putet juxta Concilium Tridentinum sess. 24. de Reform. cap. 15., aut si in collatione beneficii pensio gratia alterius reservetur, aut beneficium cum alio beneficio permutetur, vel gratia alterius resignetur, aut in eo Vicarius perpetuus constituatur, aut res beneficii ex necessaria, vel utili causa alienetur, necessarius erit consensus patroni, cum in his omnibus casibus interesse patroni possit, ne quidquam innovetur. Ubi verò nullum patrono detrimentum ingeritur, non erit necessarius illius consensus; quamobrem poterit Episcopus novam Capellam in Ecclesia patronata liberè erigere, confraternitatem inducere, scamna extraneis, non tamen honorifica, concedere, & jubere sepulcra excavari.

Ad jura honorifica, quæ fundatoribus conceduntur, pertinent quoque inscriptiones nominum, quibus deinde stemmata gentilicia successerunt. Jam receptum fuerat apud gentes, ut qui certa donaria in templis publicis Numini dicata pendebant, in illis sua nomina ins-

inscribi curarent, uti liquet ex l. 38. §. ult. ff. de auro & arg. leg. Præterea quicumque opus quoddam publicum extruxisset, in eo suum nomen inscribebat, quod ne quis eraderet, cavebatur, l. 2. §. ult. ff. de oper. publ. Clarius Callistratus hanc rem expendit in l. 7. §. 1. ff. eod.; ubi speciem à specie distinxit. Tradidit in primis, licere erigentibus opera publica nomen suum inscribere; addidit inde, opus publicum ab uno factum, deinceps ab alio magnificè ornatum, notari posse etiam inscriptione nominis illius, qui ornavit, dummodò nomen illius, qui fecit, non deleteretur; denique conclusit, ubi opera quædam facta fuerint pecunia publica, & aliquis certam summam de sua adjecerit, licere adjicenti ita titulo inscriptionis uti, ut quantam summam contulerit in illud opus, scribat. Generaliter autem tradidit Macer in l. 3. §. 2. ff. eod., nemini licere, in operibus publicis nomen inscribere, nisi agatur de nomine Principis, vel ejus, cujus pecunia opus factum sit. Hæc sanè regulæ plurimum valere possunt ad explicanda ejus generis jura, quæ fundatoribus competunt, imò & ad nodum præstituendum probationibus jurispatronatus, quæ ex inscriptione nominis repetuntur. Cum enim ex hæc veterum consuetudine receptum fuerit, ut in Ecclesiis nomina privatorum inscriberentur, aliàs autem nemo, nisi auctor operis, nomen suum inscribere posset, & si tantum certam summam erogavisset, eam tantum summam consignare adjecto nomine valeret, facile liquet, fundatores nomen suum templis à se erectis inscribere potuisse, & ex ea inscriptione posse probari foundationem factam ab eo, qui nomen suum inscripsit, dummodò inscriptio simplex esset, nec coërcita ad designandam singularem pecuniæ quantitatem in erectionem Ecclesie collatam. Istæ Ecclesiarum inscriptiones primis Ecclesie sæculis *simili* dicebantur, eamque ob rem à fundatoribus ipsis nomina accipiebant templa; sic di-

cebatur titulus Damasi, titulus Eudoxie, titulus Lucine, templum illud, quod à Damaso, ab Eudoxia, à Lucina ædificatum fuisset. Erat hæc tituli inscriptio veluti symbolum, modò domini, modò patrocini, vel tutelæ; atque hæc significatione titulus fundatoris adjiciebatur in templis, ad indicandum, ædificium illud ante dedicationem in domino fuisse illius, cujus nomen inscribebatur, item post dedicationem adhuc in ejusdem patrocini, & clientelæ existere, quod patrocini & clientelam jurispatronatus appellaverunt recentiores. Hæc disciplina clarius adhuc exhibetur ex moribus veterum, qui etiam quibuscumque prædiis nomina inscribebant. Nomen Imperatoris inscribebatur in fiscalibus prædiis, ne quisquam eadem invaderet, occuparet, imò statim ac prædia privatorum fisco addicerentur, ipsa Imperatori nominis inscriptio additionem factam significabant, l. 3. cod. de bonis vacantibus, l. 2. cod. de aquæductu. Exemplo Imperatorum potentes quidam etiam bonis suis nomina sua, seu titulos inscribebant, ut ea nominis adjectione quemquam ab invasione vel occupatione tererent; imò & quidam id agebant ad injuriam legitimorum possessorum, quos ut à possessione dejicerent, prædiis suum titulum adjiciebant, aliquando etiam Imperatoris, uti colligitur ex leg. 1. & 2. codice ut nemo privatus, ex leg. 1. & 2. codice ut nemini liceat sine Judicis, & ex leg. 1. cod. de iis, qui potentiorum nomine; atque utinam id in injuriam pauperum à Clericis nunquam factum fuisset, quod tamen cum quidam molirentur, vetuit Gregorius Magnus in can. 1. caus. 16. quæst. 6. Dicta hæc sint, ut indicetur, inscriptionem nominis fuisse veluti quoddam patrocini ac defensionis symbolum, quod sanè fundatoribus, patronisque universis concedebatur. Nihil planè olim intererat, an fundatores nomina sua, vel cognomina, vel prænomena inscriberent, quo tempore ea in usu erant apud veteres, quemadmodum

nec interesse etiam potuit, postquam cognomina familias distinguuntur renovata sunt passim post sæculum decimum. Imò quum post idem decimum sæculum inventa sunt stemmata familiaria, atque ista nominibus habita fuerunt nobiliora; vel nominibus eadem stemmata adjecta sunt, vel omissa inscriptione nominum subrogata fuere stemmata vel picta, vel insculpta. In conspectu novorum hujusmodi symbolorum recipi cœpit, ut si de ecclesiastico patronatu agatur, non liceat fundatori adicere stemmata, vel personalia, vel familiaria, ne fortè hac occasione fraus fiat Ecclesiæ, neve adjectio illa stemmatum argumento esse possit patronatui, vel in heredes, vel in agnatos transituro. Tantùm licebit patrono pingere stemmata, si quæ sunt, dignitatis suæ, vel officii ecclesiastici. An verò stemmate adposito à patrono non ecclesiastico, argumentum sit juris patronatus gentilitii potius, quam hereditarii, ubi nullæ aliæ sint conjecturæ, ego puto, hanc quæstionem potius esse facti, quam juris. Si de erectione ageretur non satis antiqua, ego non dubitarem, patronatum gentilitium esse, quasi ex adpositione gentilitii stemmatis fundator agnatos suos ad defensionem Ecclesiæ vocavisse præsumatur, ubi alia non sint qualitatis hereditariæ indicia. At si ageretur de adjectione stemmatis antiquissima, & eo tempore facta, quo primum stemmatum usus inveni cœpit, censerem, jus patronatus juxta generales regulas hereditarium potius esse, propterea quòd initio stemmata personalia fuerint, & non nisi sensim ad filios, nepotesque commeaerint. Non est hic locus de stemmatum origine, & progressu fusè disserere; cum prostent in hanc rem eruditorum plurium observationes.

Aliud jus honorificum, & quidem antiquissimum illud est, quod fundatoribus concedebatur inter sacras Ecclesiæ functiones, ac celebritates; nimirum eisdem fundatoribus quædam prærogativa competeat in conventu fidelis populi

ad Ecclesiam confluentis, ita ut potior, digniorque ratio fundatoris haberetur; quod paulatim & successu temporum traductum est unà cum cæteris juribus patronatus ad fundatoris successores. Jam quædam jura similia in ludis publicis apud Romanos Æthnicos agnoscebantur. Sic in l. 6. ff. de annuis legat. species est de eo, qui annuam pecuniam ad ludos civitati reliquerat, quibus præsumere heredes voluit, & in l. 10. ff. de pollicitation. quædam Septicia certamen patriæ suæ pollicita fuerat, in quo agnoscitur, & præses vir ejus futurus esset, & deinceps liberi ex ea nascituri. Itaque cum primum erecta fuere in Ecclesia templa, non dissimilis honor concessus fuit fundatori, ut ipse in conventu totius populi veluti primus haberetur, & quasi dignior in congressu. Hoc ego esse censeo illud jus, quod veteres appellaverunt *jus processionis*, ita dictum, quòd fundator primus procederet, & veluti dux esset cæterorum fidelium ad locum sacrum convenientium. Hujus juris mentio fit in can. 26. & 27. caus. 16. quæst. 7., in quibus cum legatur, processionis aditum omnibus Christianis in commune deberi, clarius intelligitur, nomine processionis designatum fuisse publicum conventum. Atque id magis magisque confirmatur ex can. 3. dist. 24. ubi mentio fit *de loco processionis celeberrimo ad mysteriorum consecrationem*, item ex can. 5. de cons. dist. 1., ubi mentio fit *de basilica ad cultum processionis adducta*; insuper ex can. 7. de consecr. dist. 1., ubi dicitur, non posse *publicam processionem impendi, & publicam frequentationem, & processionem cessare debere*, ubi Ecclesia, vel oratorium non fuerit Pontificia permissione dicatum. Mentio quoque ejusdem juris processionis fit in cap. 25. de jure patron. Hinc liquet, quam falsa sit quorundam interpretatio, qui processionem à præsentatione distinguere nesciverunt, scribentes, patronum, cum Clericum instituendum coram Episcopo sistit, tam unà cum Clerico instituendo ad Episcopo

copum procedere; & cum agnoverint, jus processionis in dicto can. 26. & 27. dicti cuicumque Christiano commune, tradiderunt, non id intelligi, quasi non sit jus singulare fundatorum, ac patronorum, sed quasi nemo eo jure experiri possit, nisi sit Christianus, seu, quasi fundator, ac patronus excluderetur ab eo jure, quoties Judæorum, Paganorumve superstitiones sequeretur. Cætera honorifica jura, nimirum precum, thuris, aquæ, panis, & candelæ benedictæ, item sedis, ac sepulturæ, ego censeo abs jure processionis non posse seungi, sed potius in jure processionis tanquam species in suo genere contineri, vel esse quædam juris processionis consecraria. Talis est in primis honor precum consistens in eo, quod inter publicas Ecclesiæ preces nomen patroni palam recitetur, ac Deo commendetur. Si enim pro toto fidelium conventu sacri ministri orare consueverunt, specialis inter orandum mentio decere videbatur nominis patroni, veluti ducis populi confluentis, Concilio Emeritensi can. 19. Talis est honor thuris, patrono delatus, cum ipse singulari suffitu excolatur; si enim ecclesiastico ritu incendi consueverunt thura, ad honorem Clericorum, & fidelis populi, quasi in omnibus divini Spiritus habitaculum agnosceretur, præ cæteris sanè laicis hunc singularem honorem postulabat fundatoris, vel patroni singularis prærogativa. Simili de causa singulari ritu erat in conventu populi aspergendus lustrandusve patronus aqua benedicta juxta singulares Ecclesiarum, seu diœceson consuetudines, ex quibus fit, ut modò Clericus patrono Ecclesiam ingrediendi aspersorium, quo sacro ritu lustretur, exhibeat, modò Clericus populum universum aqua benedicta aspersurus, patronum singulari aspersione distinguat. Simili ratione receptum alicubi est jus candelæ, vel panis benedicti; si enim panis, vel candela benedicta convenienti populo statis diebus tribuenda fuit, decuit, ut patronus aut specialem

candelam, aut specialem, & quidem præcipuam, panis illius portionem acciperet. Honor sedis non adeo antiquus est, sed habetur adhuc veluti juris processionis consecrarium. Cum enim vetustissima ætate nemini liceret in Ecclesia sedere, frustrà honorem sedis concessum fuisse patrono diceremus. Tùm primum id patrono concedi cœpit, ubi sedes singulari jure data est viris illustribus, & de Ecclesiâ optimè meritis; inter quos cum fundator, & fundatoris successor recenseretur, & ipse jus illud obtinuit; neque enim honestum videbatur sedere quemquam in Ecclesia, nisi & sedere posset dux populi totius convenientis, qualis erat patronus. Successione temporum cum sine discrimine unicuique licuit, in Ecclesia sedere, jus patronorum in eo consistere cœpit, ut patroni digniorem locum sedendi causa eligerent inter laicos, & nobiliorem etiam præ cæteris sedem collocarent. Quando verò in Ecclesiis non nisi exemplo sedis viventibus concessa, excavari cœperunt sepulchra, quasi sedis defunctorum, quemadmodum alibi suo in loco adnotavimus, etiam patronis concessum fuit jus sepulturæ in digniore loco eligendæ, ubi patronus defunctus tumularetur. Id tamen ita intelligas velim tùm demùm, cum patronus sepulturam expressè sibi, suisque in patronatu successoribus designaverit; secus enim idem erit in Ecclesia Parochiali juxta generales juris ecclesiastici regulas sepeliendus. Observandum est in hac re, non singula honorifica, quæ hucusque recensui, jura, patronis omnibus generaliter, & expressa lege fuisse concessa. Multa ex iis ideo competunt, quia in tabulis foundationum specialiter reservata fuerunt: multa invexit longa, & probata locorum consuetudo: & quando omnia, uti notabam, vel continentur in generali jure processionis sacris canonibus comprobato, vel ex hoc processionis jure tanquam consecraria educta sunt, semper intererit observare, quid in primis foundationum tabulæ postulent, quid

quid postulet consuetudo; ac denique qualis honor ex interpretatione prudentis juxta mores locorum debeatur illi, qui veluti princeps congregantis populi in Ecclesia constituitur, ut ille honor tribuatur, qui pactioni in limine fundationis, qui receptis moribus, qui patroni ejusdem singulari prerogativa conveniat. Nonnulli aliquando Monasteriorum fundatores, aut patroni facultatem

sibi vindicaverunt ingrediendi Monasteria patronata, sive virorum, sive virginum. Hodie tamen obtinet, ut regulariter secluso singulari privilegio ea facultate destituantur, & generali clausura lege teneantur, quemadmodum deducitur ex constitutione Gregorii IX. *Quia refrigescere* 39. in Bullario Romano anni 1234. die 13. Januarii.

CAPUT VIII.

De modis, quibus juspatronatus amittitur.

Quamquam suapte natura juspatronatus perpetuum sit, sicuti sunt perpetuae servitutes omnes, nihil tamen prohibet, quominus certae esse possint causae, ex quibus illud amittatur. Ex tribus summis capitibus ea pendet; primum ex voluntate fundatoris, deinde ex facto patroni, denique ex natura rei, in qua patronatus consistit. Amittitur ex voluntate fundatoris, quoties fundator ab iis, qui in patronatu succedunt, peragendum quidquam voluerit, adjecta poena caduci, & successor in patronatu fundatoris voluntatem minimè impleverit. Quid enim proponi potest, cur fundatoris voluntas eo in casu patronatum avocantis non impleatur? Tantùm dubitari potest, an exinde Ecclesia libertatem adquirat, an potius in ultiores successores juspatronatus transferatur. Distinguendum puto inter hereditarium, & non hereditarium patronatum, qualis esset, aut familiaris, aut gentilitius, aut ecclesiasticus. Si hereditarius sit, non dubito, quin Ecclesia libertatem nanciscatur; etenim cum heredes ea tantùm adquirere jura possint, quae poenens defunctum fuerunt tempore mortis, frustra dicentur illud jus adquisivisse, quo defunctus destitui cepit. Atque ex hac ipsa ratione si de juspatronatu reali quaestio sit, etiam qui sint singulares in re successores, ex facto alienantis acquire-

re non possunt patronatum, à quo jam pridem cecidit alienans. Aliud dicendum est, ubi juspatronatus familiare sit, vel gentilitium; siquidem in eo succedunt ultiores vocati de familia, vel gente, dummodò & isti voluntati fundatoris satisfaciant, cum isti, nec quidquam admisserint, quod imputari eisdem valeat, nec causam habuerint ab eo, qui voluntati fundatoris non paruit, argumento, l. 69. §. 3., l. 77. §. 27. ff. de legat. 2., juncta l. 3. ff. de interd. & re legat. Atque id ipsum recipiendum puto in juspatronatu ecclesiastico, in quo licet possessor officii, vel dignitatis, cui patronatus cohaeret, interea careat juspatronatus; cum tamen alius in officio, vel dignitate successerit, tum iste quasi novo jure praeditus patronatum vindicabit. Neque dicas, similem esse patronum ecclesiasticum illi patrono, qui gaudeat patronatu reali, puta villae, vel fundo cohaerente; siquidem nonnihil discriminis ego reperio. In primis patronus ecclesiasticus magis exercitationem patronatus, quam titulum habet, cum titulus sit potius poenens dignitatem, aut officium, quam poenens personam; at contra viget in possessore praedii, cui patronatus cohaeret, qui sicut dominium praedii, ita titulum cohaerentis patronatus habet. Deinde successor in praedio nihil juris realis acquirit, nisi quod à de-

ces-

cessore ipso transferatur, cum universum sibi competens ab eodem decessore consequatur; contra quam vigeat in successore in dignitate vel officio ecclesiastico, qui causam habet ab Ecclesia, non ab eo, qui beneficium antea possederat. Ex hac observatione deducitur, non fieri omninò caducum patronatum, nec acquiri ab Ecclesia libertatem, quoties agatur de juspatronatu reali in ea re constituto, in qua quis non plenum rei dominium habeat, sed tantùm utilem possessionem, qualis est vassallus in feudo, emphyteuta in re emphyteusi supposita, fructuarius, aut similes; ac propterea iis negligentibus implere condiciones patronatus adjectas à fundatore sub poena caduci, carebunt quidem ipsi exercitatione patronatus; ii tamen, qui directum dominium in re habent, adhuc titulum retinebunt, nisi & ipsi de negligentia redarguantur; ne aliàs ex negligentia utilis domini quidquam iis depereat, qui dominium directum habent. Nunc fingamus, fundatorem certos adposuisse modos à patrono implendos, nulla tamen adjecta poena caduci. Hac in specie non puto, patronum non implentem à patronatu cadere. Siquidem speciales modi à fundatore praestituti iis modis aequiparantur, qui ex legibus generalibus servandi à patronis imminet. At quaecumque obligatio, cui ex lege patronus subjacet, talis non est, ut observari debeat sub poena caduci, quando scimus, leges ipsas tantùm singularibus casibus caduci poenam indixisse. Paratae quidem erunt iis, quorum interest, actiones ad obligandum patronum, ut voluntati fundatoris satisfaciat, non tamen statim ad poenam caduci deveniendum est, quae utpotè gravis non tacite inesse creditur, nec adeo facile praesumitur. Ecquidem fateor, destitui nos in hac parte expressa juris sanctione: at ex hoc ipso ad generales juris regulas respiciendum est, ex quibus haec controversia dirimatur. Porro, quidquid olim vigeret, prostat jamdiu lex Gordia-

ni in l. 2. cod. de his, quae sub modo ex qua statutum fuit, ut adjecti quicumque modi non conditionem faciant, qua non impleta ab acquisitione cessetur, sed potius obligationem inducant, nulla juris acquisitione suspensa, eove minus amisso jure semel legitime quaesito. Perspicuum est inde argumentum ad demonstrandum, patronum cogi quidem modis omnibus posse, ut onus à fundatore impositum impleat, & quidem adhibitis juris remediis, non ut juspatronatus privetur, quoties impleverit.

Amittitur juspatronatus ex facto patroni, non quidem quoties patronus delinquat, sed quoties ita delinquat, ut delicto imposita lege sit poena amissionis patronatus. Id contingit in primis, cum patronus Rectorem, aliumve Clericum Ecclesiae patronatae occidat, aut mutilet, quemadmodum expressè definitum legimus in cap. 12. de poenis. Nonnulli censuerunt, non id fuisse primum inducendum à Lateranensi Concilio in dicto cap. 12., sed potius renovatum fuisse in hac parte, quod jam pridem constituerat Gelasius Papa in can. 25. caus. 25. quaest. 2. Verùm longè distat Gelasii providentia in dicto can. 25. à providentia Concilii Lateranensis in dicto cap. 12. Apud Gelasium consulebatur cuidam Ecclesiae Cathedrali, cujus Episcopus jam duos Populus occiderat. Hanc ipsam Cathedrali Ecclesiam non Episcopali dignitate perpetuò voluit destitutam Gelasius, sed tantùm intra certa tempora finitimo Episcopo commendaverat, quemadmodum ego adnotavi in meis lucubrationibus in Gratianum. Cum haec ita se habeant, nihil profectò commune habent cum sanctione Concilii Lateranensis lata in delinquentes patronos. Vulgaris est traditio, hanc poenam ipso jure locum habere, ob verba illa canonis *prorsus amittent*. Certum quoque est, eandem poenam heredibus obesse ob expressa ejusdem canonis verba; quamobrem si de patronatu hereditario sermo sit, Ecclesia statim libertatem nanciscetur. Po-

tio-